

Dr. 1929. I. 4

v. d. l.

Animisme in de Javaansche dievenwereld

door

W. G. Vergouw

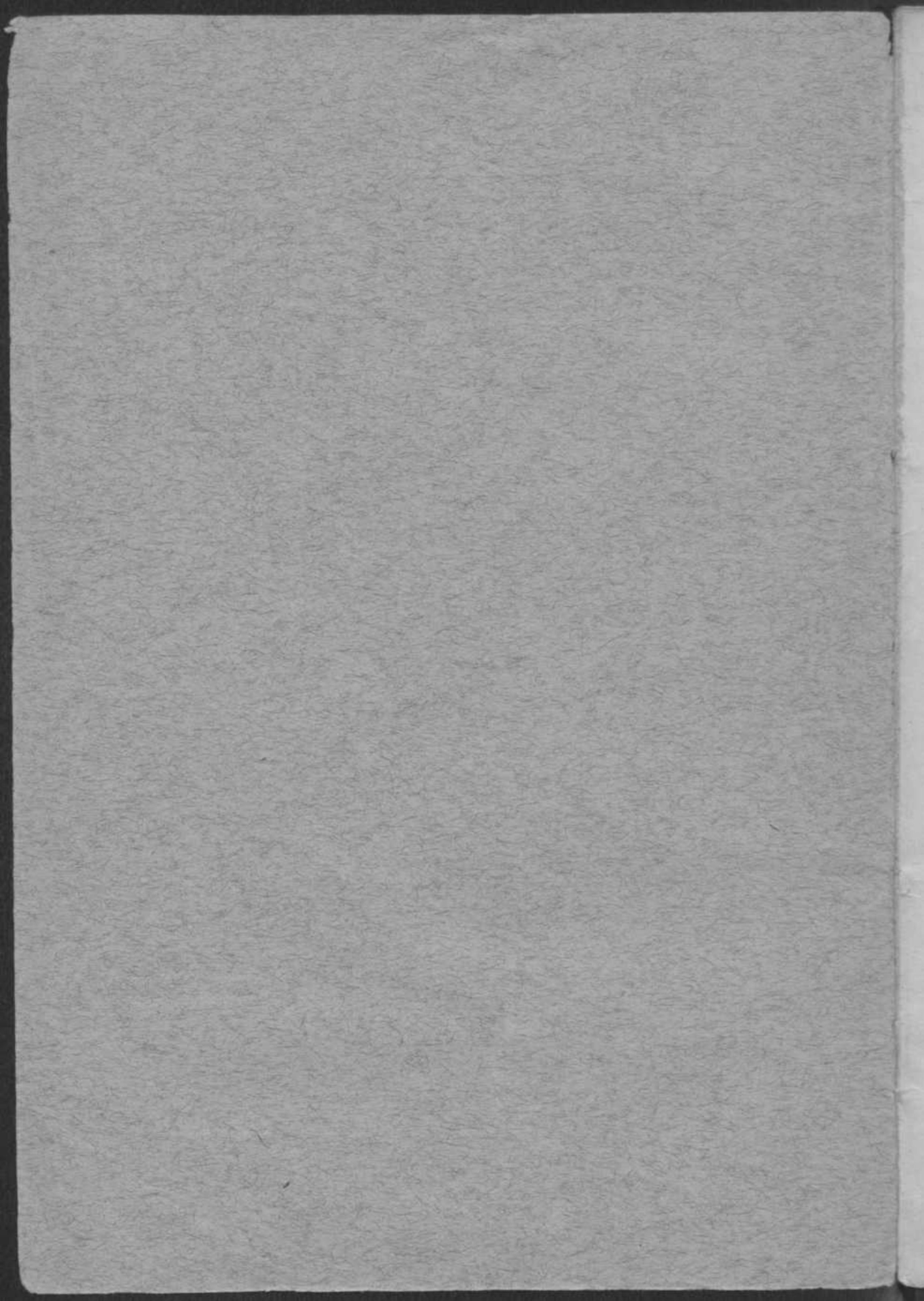

Overdruk uit „Koloniale Studiën”
No. 1, 13de jaargang, Februari 1929

BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT.

G. KOLFF & Co.

WELTEVREDEN

BIBLIOTHEEK DER
RIKSUNIVERSITEIT
UTRECHT.

Animisme in de Javaansche dievenwereld.

door

W. G. VERGOUW.

Wanneer in Europa een persoon het plan maakt hier of daar een diefstal te plegen, dan ligt er meestal tusschen het moment dat het denkbeeld in zijn brein opkomt en het oogenblik van feitelijke uitvoering slechts een beperkte tijdruimte.

Mocht die tijd dan ook al eens betrekkelijk ruim gemeten schijnen, dan blijkt achteraf toch wel dat dat noodig was om *die* voorbereidingen en voorzorgsmaatregelen te treffen, die noodig waren om een welslagen zoo zeker mogelijk te maken.

De Inlandsche maatschappij op Java echter, stelt door hare samenstelling op dit punt aan een eenigszins geroutineerden dief heel andere en zwaardere eischen. Evenwel is het niet alleen de samenstelling van die maatschappij als zoodanig, die een grooten rol op dit gebied speelt. Vooral de Godsdienst van den Javaan in 't algemeen, is een belangrijke factor.

Wanneer ik hier spreek van Godsdienst, wordt meestal dadelijk gedacht aan 't Mohammedanisme of beter gezegd den Islam. Echter een hemelsbreed verschil bestaat t.a.v. den Mohammedaanschen eeredienst zooals die beleden wordt op Java en b.v. in Arabië.

De oorzaak hiervan moet gezocht worden in het feit, dat de bevolking op Java door alle tijden heen zéér vatbaar is geweest voor invloeden van buiten, maar tevens met reuzenkracht heeft vastgehouden aan verschillende animistische instellingen en gebruiken.

Ook op godsdienstig gebied bleef dit animisme bestaan en hebben die invloeden gewerkt, zoodat men in feite op Java den Islam niet in zijn zuiveren vorm vindt.

Goed beschouwd is de Javaansche desaman nog Animist (heiden) met een vernisje Mohammedanisme.

In dezen oer-eeredienst wordt een groote rol gespeeld door de zielen van gestorven voorouders, door het geloof aan den goeden

invloed van bepaalde dagen, aan den ongunstigen invloed van weder andere dagen, aan gunstige en ongunstige uren, aan goede en slechte bewegingsrichtingen, enz. Ook hier ziet men wederom het aanpassingsvermogen van het animisme. Oorspronkelijk nl. had de Javaan een week van 5 dagen. Dit waren de pasardagen Kliwon, Legi, Pahing, Pon, Wagé. Enkele dagen hiervan waren in bepaalde gevallen gunstig, andere weer ongunstig. Door bovengenoemde invloeden echter kreeg ook de week van 7 dagen zooals wij die kennen een plaats in de Javaansche tijdrekening. Consequent werd deze week ook wederom in gunstige en ongunstige dagen verdeeld. Echter ook de oude pasarweek bleef bestaan en het werd dus vaak noodzakelijk om bij uitstek gunstige combinaties te zoeken. Op deze wijze ontstond een cyclus van 35 dagen (7×5).

Uit het voorafgaande blijkt dus dat het bijgeloof in de Inlandsche samenleving nog steeds een zeer grooten rol speelt. Tot in de finesses verzorgd echter vindt men dit bijgeloof terug in de misdadigerswereld, wat m.i. zeer logisch is, daar hier toch heel veel kan afhangen van het toeval of het noodlot en het natuurlijk in 't belang is van een eventueelen misdadiger dit noodlot zooveel mogelijk te elimineeren.

Het zijn de animistische gebruiken speciaal in de Javaansche dievenwereld, die ik hieronder wat nader wil beschouwen.

Men onderscheidt de dieven in drie categorieën en wel:

- 1°. MALING KROWODAN. Krowodan = veldgewassen (behalve rijst) die op droge gronden verbouwd worden. Een „maling krowodan” is dus een dief die alles steelt wat hem voor de hand komt; vrij vertaald zou men zeggen: een gelegenheidsdief.
- 2°. MALING TENGAHAN. Tengahan heeft hier de beteekenis van tusschen beide in, m.a.w. „maling tengahan” zijn dieven die het midden vormen tusschen die van de eerste en die van de derde categorie. Het zijn dus geen gelegenheidsdieven ook geen beruchte dieven, maar *beroepsdieven* die niet tot gevaarlijke uiterste middelen overgaan.
- 3°. MALING KETOET. Ketjoet = gespierd, sterk. Het zijn de *beruchte dieven*, die heel gemakkelijk zoo noodig tot moord en doodslag overgaan. (Ketjoe's en anderen).

Wij zullen ons hieronder alleen bezighouden met de „eigenlijke”

dieven van de 2° en 3° categorie. De gelegheidsdieven van de 1° categorie maken nl. van diefstal geen beroep, maar stelen vaak slechts een enkele maal als gevolg van hunne levensomstandigheden. Zij houden zich dan ook niet bezig met de hieronder nader te behandelen animistische tellingen maar bedrijven hun daad spontaan.

MALING TENGAHAN.

Deze beroepsdieven volgen immer bepaalde methoden bij hun misdrijven. Nimmer zullen zij van andere werkwijzen gebruik maken, ja men zou zelfs kunnen zeggen dat zij de dóór en vóór hen gemaakte bepalingen niet mogen overtreden, dat zij aan een soort beroepsdiscipline gehoorzamen moeten. Meestal gaat aan den diefstal een inbraak vooraf. In Europa denken wij bij inbraak dadelijk aan valsche sleutels, paneelzaagjes, stukgeslagen ruiten, enz. Hier op Java echter waar de desa-huizen van ander materiaal zijn vervaardigd, vensters zooals wij die kennen sporadisch voorkomen, sleutels zeer elementaire instrumentjes zijn en geplaveide wegen in de desa niet bestaan, verstaat men onder inbraak iets anders. De maling tengahan gaat hierbij volgens een of meer der hieronder volgende methoden te werk:

- a. „GLATIKAN” d.w.z. het doorsnijden van den gevlochten bamboewand van het huis. Hoogstwaarschijnlijk moet het woord glatikan worden afgeleid van glatik = rijstvogeltje. Het rijstvogeltje kan zijn voedsel slechts bereiken door het stuk-pikken van de harde schilletjes die om de korrel zitten. Op dezelfde manier nl. door stuksnijden van den wand (de schilletjes) komt de dief bij zijn buit die in het huis verborgen is.
- b. „GANGSIRAN”. Het maken van korte ondergravingen vlak bij den buitenwand. De dief kruipt dus als een „gangsir”, = krekel, onder den wand door en komt zoo in het huis.
- c. „LANDAKAN.” Het maken van lange gravingen zooals een landak, = egel of stekelvarken, dat doet.

Wanneer dus de politie geroepen wordt bij een geval van diefstal en zij constateert dat glatikan, gangsiran of landakan heeft plaats gehad, dan is dit op zichzelf reeds een enorme aanwijzing. Ze weet dus dat een beroepsdief aan 't werk is geweest, welke beroepsdief echter geen „groote boef” is. Tevens houdt elke desa er een soort „zwarte lijst” op na, van alle personen die wel eens wat op hun

kerfstok hebben gehad. De beroepsmisdadigers staan hierop met rooden inkt genoteerd. Voor een intelligent politiebeambte is nu vaak deze zwarte lijst reeds voldoende om in zuiver methodische diefstalzaken „katrangan” te verkrijgen.

Vóórdát de maling tengahan echter tot zijn voorgenomen diefstal daadwerkelijk overgaat, dient hij precies uit te rekenen wanneer het daarvoor de geschiktste tijd is. Hij maakt daarbij gebruik van een vrij ingewikkelde berekening.

I. Deze berekening wordt genoemd de POEDJANGGA SANGA (de 9 wijzen). Hij maakt daarvoor een optelsom van de waarde van den weekdag, de waarde van den pasardag en het rangnummer van de desa waar hij zijn slag wil slaan.

Ter verduidelijking zij hier vermeld dat alle desa's van een onderdistrict genummerd zijn, te beginnen met het cijfer één en zoo vervolgens tot alle desa's een opvolgend nummer hebben. Bij de optelling van de poedjangga sanga is dus het desarangnummer het onveranderlijke grondgetal. De gewone weekdays en de pasardagen hebben hunne vaste waarden, zooals hieronder vermeld:

Maandag	4	Vrijdag	6	Kliwon	8
Dinsdag	3	Zaterdag	9	Legi	5
Woensdag	7	Zondag	5	Pahing	9
Donderdag	8			Pon	7
				Wagé	4.

Het volgend voorbeeld ter illustratie:

Een maling tengahan vat het plan op, om op Maandag — Kliwon in de desa Legosari (No. 10) te gaan opereeren.

Zal dat voor hem gunstig zijn of niet?

We weten reeds dat volgens het eerste beginsel der poedjangga sanga, een optelsommetje vereischt wordt:

Rangnummer desa:	10
Maandag	4
Kliwon	8

Tezamen 22.

Wederom volgens de poedjangga sanga gaat men nu deelen door 3; geeft de deelsom tot rest *nul*, dan is dit *gunstig* voor de onderneming. Is de rest *één*, dan zal de onderneming *mislukken*.

Is de rest *twee* dan is dit weer gunstig voor de dieven.

In 't Javaansch zegt men aldus:

Rest *nul* : tinggal *đanjang* = de *đanjang* (beschermgeest) is weg.

„ *een* : patjak lan *đanjang* = een pagger, en de *đanjang* op post.

„ *twee* : *đanjang* pengantenan = minnende *đanjang*, ziet dus niets.

In bovengenoemd geval zal dus de onderneming mislukken en is het voor den dief noodzakelijk een andere combinatie van dagen te zoeken, immers het *desarangnummer 10* is onveranderlijk. Hij zal dus wel slagen b.v. op Donderdag — Legi:

Rangnummer: 10

Donderdag: 8

Legi: 5

$$\begin{array}{r} 3 \text{) } 23 \text{ (} 7 \\ 21 \end{array}$$

rest 2 = *đanjang* pengantenan.

Men ziet hier is al weer een aanwijzing voor de politie wanneer ze even terugreken. Immers op deze wijze kan zeer gemakkelijk het *desarangnummer* worden berekend.

II. De maling tengahan is echter nog niet tevreden met de wetenschap dat hij op Donderdag-Legi te Legosari moet gaan stelen. Meestal zal hij wel zijn daad 's nachts bedrijven, maar dan nog bestaat de nacht voor hem uit drie gedeelten nl. vóór middernacht, omstreeks middernacht en na middernacht.

Ook hiervoor heeft hij weer benamingen:

1. Iblis (duivel) = vóór middernacht

2. Hawa (Eva) = omstreeks middernacht

3. Adam (Adam) = na middernacht

Hoe weet hij nu of het Iblis, Hawa of Adam moet zijn.

Zeer eenvoudig, hij neemt weer de som der waarden van gewone weekdag en pasardag en telt dan telkens af:

Iblis, Hawa, Adam, Iblis, Hawa Adam, enz. Het eindwoord geeft dan aan in welk gedeelte van den nacht hij moet gaan opereeren.

In ons geval dus als volgt:

Donderdag:	8
Legi	5
	13

1. Iblis
2. Hawa
3. Adam
- enz.
13. Iblis

De diefstal zal dus vóór middernacht gepleegd dienen te worden.

III. Ondanks echter dat Sidin (de dief) nu weet dat hij zijn eerstvolgende daad te Legosari bedrijven moet op Donderdag — Legi vóór middernacht, zou toch het toeval hem nog parten kunnen spelen. Tegen al deze toevalligheden wil hij zich van tevoren wapenen. Op een gegeven moment zal hij zich moeten verschuilen. Van groot belang is het natuurlijk voor hem te weten, waar hij zich moet verschuilen zonder gesnapt te worden. Ook daarvoor weet hij raad. Wederom doen de waarden der dagen dienst. In ons geval is de som van beide waarden 13.

Dan gaat hij weer aftellen volgens onderstaande methode:

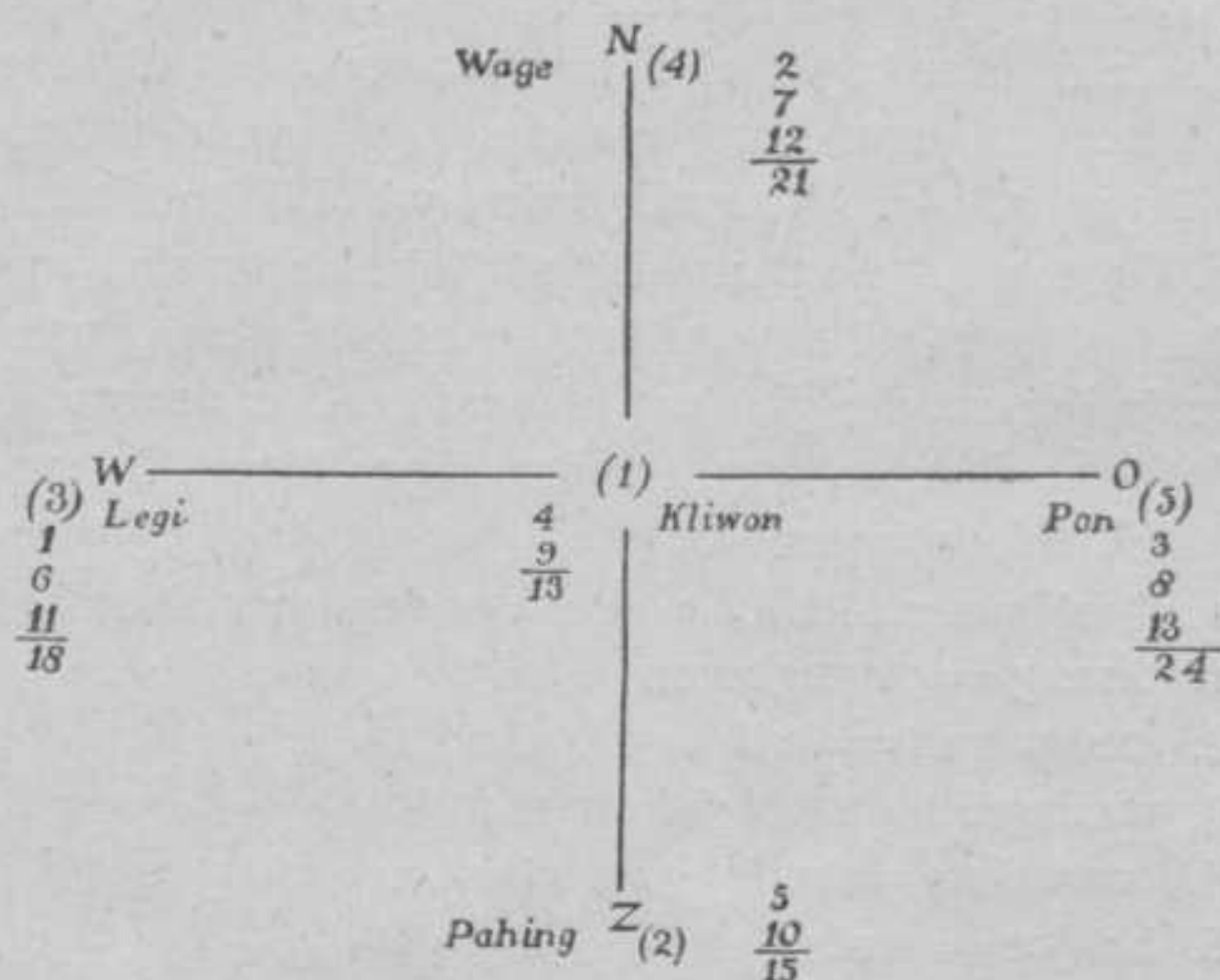
1. pisang = pisangboom
2. loewangan = kuil
3. waringin = waringinboom
4. pawoehan = kookplaats, keuken
5. banjoe = water
6. wederom pisang enz.
13. waringin.

Sidin moet zich dus bij onraad gaan verschuilen in den waringinboom. Is er geen waringin aanwezig, dan neemt hij een waringinblad en steekt dit in de haarwrong; hij kan zich dan veilig achten en wordt niet opgemerkt. Dit geldt echter alleen voor de waringin en niet voor de andere gevallen. Wanneer een van de 4 andere zaken niet voorkomt in huis of dadelijke omgeving dan dient hij zich te verbergen op de plaats door het volgende woord aangegeven. Is b.v. geen pisangboom aanwezig dan verschuilt hij zich in een kuil enz.

IV. Ook kan het voorkomen dat hij ondanks alle mogelijke voorzorgen toch nog genoodzaakt is te vluchten. Om echter bij zijn vlucht niet in de armen der politie te loopen dient hij te weten in welke richting hij de vlucht moet nemen.

Hierop is alweer raad, daartoe dient hem de KALAMOEDENG

(Kala = booze geest, moedeng = begrip of verstand hebben van de zaak; dus: de booze geest heeft er verstand van); de basis van deze Kalamoedeng wordt wederom gevormd door de gezamenlijke waarde van gewone week- en pasardag. Thans is echter de berekening iets ingewikkelder en dient ook gebruik gemaakt te worden van de windroos. Een kleine teekening zal dit veel aanschouwelijker maken.

In het reeds aangehaalde voorbeeld van Sidin zijn de gegevens dus als volgt:

Donderdag = 8

Legi = 5

Tezamen 13

Wederom is Sidin genoodzaakt te gaan aftellen.

Het aanvangspunt van de aftelling hangt echter af van den pasardag n.l.:

Op Kliwon begint men in 't midden dus bij (1)

Op Pahing „ „ in 't Zuiden „ „ (2)

Op Legi „ „ in 't Westen „ „ (3)

Op Wage „ „ in 't Noorden „ „ (4)

Op Pon „ „ in 't Oosten „ „ (5)

Dan begint men af te tellen tot 13; echter ook dit gaat op bijzondere wijze. Men vangt in 't geval v. Sidin dus aan in W. (3) en

legt daar één steentje neer, daarna in N. 2 steentjes, in O. 3 steentjes, in 't midden 4 steentjes, in Z. 5 steentjes; In W. voegt men dan weer 6 steentjes bij en zoo vervolgens tot men dertien maal, steentjes heeft weggelegd.

Tot eindresultaat vindt men dan:

In 't Midden :	13 steentjes
In 't Zuiden :	15 steentjes
In 't Westen :	18 steentjes
In 't Noorden:	21 steentjes
In 't Oosten :	24 steentjes

Het bijgeloof zegt nu dat men moet vluchten in de richting waar een even getal steentjes ligt. Voor Sidin zijn dus de eenigste goede vluchtrichtingen daar waar 18 en 24 steentjes liggen d.w.z. resp. naar het Westen of 't Oosten. Zou hij naar Noord of Zuid vluchten of niet vluchten en zich ter plaatse ergens verbergen (alles oneven) dan zou dat tjilaka (ongeluk) met zich brengen.

De Javaan zegt, dat waar een oneven aantal steentjes ligt daar is een PATJAK WESI (ijzeren hek) of daar is de KALA-LOE-WANG (de booze geest in een kuil); bij een even aantal steentjes: KALA-PENGANTEN (minnende booze geest) of SRI (geluk).

Bovenstaande telling wordt ook wel gebruikt om de plaats aan te wijzen waar men moet inbreken (natuurlijk alweer waar de even steentjes liggen).

MALING KETOET

De beruchte dieven kan men onderverdeelen in twee categorieën:

- a. Dieven die eenige malen per jaar in een andere residentie dan de hunne stelen.
- b. Ketjoe's.

De misdadigers sub a genoemd gebruiken immer twee vaste methoden nl. de NAGADINA (fabelachtige draak) om de *richting* te bepalen en de SAHAT NABI (de tijd van den profeet) om het uur van vertrek vast te stellen.

Onverschillig zijn voor hen de dag en de plaats.

Volgens de Nagadina heeft elke gewone weekdag zijn vaste richting:

Zondag: Zuid
 Maandag: Zuid-West
 Dinsdag: West
 Woensdag: Noord-West
 Donderdag: Noord of Noord-Oost
 Vrijdag: Oost
 Zaterdag: Zuid-Oost

Door de eenvoudigheid van deze methode is het voor de politie tenslotte geen heksentoe om terug-redeneerende de woonplaats van den dief (of de dieven) te weten te komen. Inderdaad een niet te onderschatten aanwijzing, temeer waar men door het niet aantreffen van een der methoden, glatikan, gangsiran of landakan tot de conclusie moet komen, in dit geval met „beruchte” dieven te doen te hebben die niet voor een kleintje vervaard zijn.

De Sahat Nabi is iets ingewikkelder. Het woord sahat beteekent eigenlijk $1/5$ van een etmaal, omdat een etmaal onderverdeeld wordt in 5 wachten welke genaamd zijn: ACHMAD, DJABARAIL, IBRAHIM, JOESOEP en NGIDJRAIL.

De Sahat Nabi nu, geeft van elken dag de uren aan die gunstig en ongunstig zijn. Voorts heeft elke dag een patroon in den vorm van een profeet (nabi).

Zoo is b.v. VRIJDAG de dag van Nabi MOHAMAD.

Deze dag wordt als volgt onderverdeeld:

Uren		Beteekenis	
6—7	=	lara (ziekte)	} Natuurlijk alléén voor den nacht opgegeven.
8	=	pati (dood)	
9—10	=	pangan (voedsel)	
11—12	=	sanja (leegte)	
1	=	patjak (pajer)	
2—3	=	ratoe (Koning)	
4—5	=	sandang (kleeren)	

De woorden achter de uren geven aan of deze uren al dan niet gunstig zijn. Zoo zijn lara, pati, sanja, patjak en ratoe ongunstig; omdat men 1° ziek zou worden, of 2° doodgaan, of 3° een leegte zou aantreffen, 4° voor een heg zou komen te staan, wat volgens 't bijgeloof een zeer zware hindernis is, of 5° een zeer hoog ambtelijk personage of den huisheer zou ontmoeten.

Op Vrijdag moet dus een dief zijn slag slaan van 9—10 of van

4—5. In 't eerste geval zal hij voedsel vinden en in 't tweede geval kleeven. De tweede termijn is de gunstigste omdat bij kleeven ook geld behoort.

De andere werkdagen zijn als volgt onderverdeeld:

ZATERDAG:

de dag van Nabi ADAM.

- 5 — 6 = pari (graan)
- 7 — 8 = pangan
- 9 — 10 = sanja
- 11 — 12 = patjak
- 1 — 2 = sandang
- 2 — 3 = ratoe
- 4 — 5 = lara

MAANDAG:

de dag van Baginda OEMAR.

- 6 — 7 = sanja
- 8 — 9 = patjak
- 10 = ratoe
- 11 — 12 = sandang
- 1 — 2 = lara
- 3 = pati
- 4 — 5 = pangan

WOENSDAG:

de dag van Nabi AJOEB.

- 6 — 7 = ratoe
- 8 — 9 = sandang
- 10 — 11 = lara
- 12 = pati
- 1 — 2 = pangan
- 3 — 4 = patjak
- 5 = patjak

ZONDAG:

de dag van Nabi JOESOEP.

- 6 — 7 = pangan
- 8 — 9 = sanja
- 10 = patjak
- 11—12 = ratoe
- 1 — 2 = sandang
- 3 — 4 = lara
- 5 = pati

DINSDAG:

de dag van Bag. ABOEBAKAR.

- 6 = pangan
- 7 — 8 = ratoe
- 9 — 10 = sandang
- 11 — 12 = lara
- 1 = pati
- 2 — 3 = patjak
- 4 — 5 = sanja

DONDERDAG:

de dag van Baginda ALI.

- 6 — 7 = sandang
- 8 — 9 = lara
- 10 = pati
- 11 — 12 = pangan
- 1 — 2 = sanja
- 3 = patjak
- 4 — 5 = ratoe.

Men dient verder den patroon van den dag nog te eeren door verschillende ceremoniën en wel op de hieronder aan te geven wijzen:

Op ZONDAG moet de dief bij het vertrek iets achter het oor steken. Meestal bestaat dat iets uit een waringintakje, dan is hij meteen bij eventueele achtervolging tegen ontdekking gevrijwaard.

MAANDAG'S zal de dief een scherp wapen bij zich dragen en op deze wijze den held OEMAR huldigen. Mocht hij het wapen eventueel noodig hebben, dan zal hij zelf bezielt worden door den heiligen moed v. Baginda OEMAR.

Op DINSDAG moet hij kort voor zijn vertrek de handen warmen. ABOEBAKAR beteekent dan ook warme asch.

WOENSDAG'S zal hij zich in zijn kain dienen te wikkelen bij wijze van mantel. (Nabi AJOEB = JOB).

DONDERDAG'S, ter eere van Baginda ALI, zal de dief zich voor zijn vertrek naar buiten begeven en met de oogen ten hemel gericht den wensch der onderneming uitspreken en den zegen op het welslagen afsmeeken.

Op VRIJDAG zal hij vóór het vertrek zijn mond met water spoelen.

ZATERDAG'S dient hij een weinig aarde van zijn huiserf mede te nemen.

Vóór dit alles echter dient hij een zuiveringsperiode te ondergaan in den vorm van 8 dagen gedeeltelijk vasten.

Hij noemt dit de POSO MOETIH. Gedurende dezen tijd dient de dief zich te onthouden van vleeschspijzen en allerlei lekkernijen. Den eersten dag van dezen vastentijd is hij verplicht 7 kepelan rijst te eten. Een kepelan bestaat uit een handvol gekookte rijst tot een bal samengekneed. Den volgenden dag eet hij 1 kepelan minder enzovoort totdat hij op den laatsten dag niets eet. Tevens is hem, volgens zijn bijgeloof, niet veroorloofd gedurende de laatste 24 uren die aan het tijdstip van den misdaad voorafgaan, zon- of kunstlicht te zien. Door al deze half-ritueele oefeningen geraakt hij dus reeds van te voren in een soort godsdienstige hysterie, welke voor den Javaanschen dief zéér noodzakelijk is, om zijn sinister doel te bereiken.

b. KETJOE'S.

Deze soort dieven wordt algemeen tot de gevaarlijkste gerekend. Bijna immer plegen zij hun daden in vereeniging, terwijl tevens hun diefstallen meestal gepaard gaan met aanslagen tegen het leven van hun slachtoffer of diens huisgenooten. De Ketjoe's moeten dan ook altijd op tegenweer voorbereid zijn. Het is daarom dat allereerst hun bijgeloovige tellingen hierop gericht zijn.

Een voorname telling der Ketjoe's bestaat uit de zgn. RADJA-MOEKAH. De afleiding moet m.i. in de volgende richting worden gezocht:

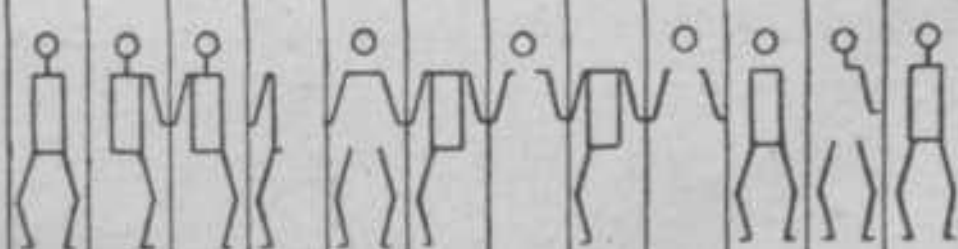
Radja = Vorst, voornaam persoon (ook in ongunstigen zin, dus: een *Meesterdief*).

Moekah = werkwoord van po(e)kah = met geweld vaneen rukken.

m.a.w. de Radjamoekah beschermt een dief tegen het met geweld uiteenrukken.

Deze dient vooral om tegenstand te bieden. Wanneer men toevallig zoo'n radjamoekah in handen krijgt dan weet men niet wat zoo iets beteekenen moet. Het is een stuk hout voorzien van allerlei eigenaardige teekentjes en hiërogllyphen.

Door eenig onderzoek ben ik er ten slotte in geslaagd, de betekenis van al deze figuren te achterhalen. De hieronder volgende teekening geeft een beeld van de radjamoekah.

18	17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	
+	□	□	+	○	+	□	∴	○	□	○	□	7 - 9 u
A	○	○	A	□	A	○	A	□	○	A	○	9 - 11 u
∴	A	∴	∴	+	∴	∴	+	∴	∴	+	A	11 - 1 u
○	A	+	○	A	○	A	□	A	A	□	+	1 - 3 u
□	∴	A	□	∴	□	+	○	+	+	∴	∴	3 - 5 u
												

De uitlegging van deze teekening is als volgt:

De bovenste rij cijfers duidt telkens aan de gezamenlijke waarden

van gewone week- en pasardag. Het kleinste getal moet dus zijn: 7 (Dinsdag, Wagé) en het grootste getal 18 (Zaterdag Pahing). Alle andere combinaties van week- en pasardag liggen hier tusschen in. Men ziet dus dat de waarden der verschillende dagen weer de basis vormen.

De cijfers in de vakjes uiterst rechts geven de uren van den nacht gedurende welke de Ketjoe's hun slag zullen slaan.

De hiëroglyphen onderaan beteekenen den misdadiger zelf. Het in het poppetje ontbrekende lichaamsdeel loopt gevaar bij de onderneming gewetst te worden en dient dus vooraf goed beschermd te worden.

Ten slotte geven de eigenaardige teekentjes in 't midden aan, of de onderneming al dan niet kans van slagen heeft.

Zoo beteekent:

 = Sri = een zeer gemakkelijke buit

 = Gigis = zeker van zijn zaak

 = Kalamomor = twijfelachtig (momor = zich ver-eenigen)

 = Kalasembodjo, Patjak wesi = onmogelijk

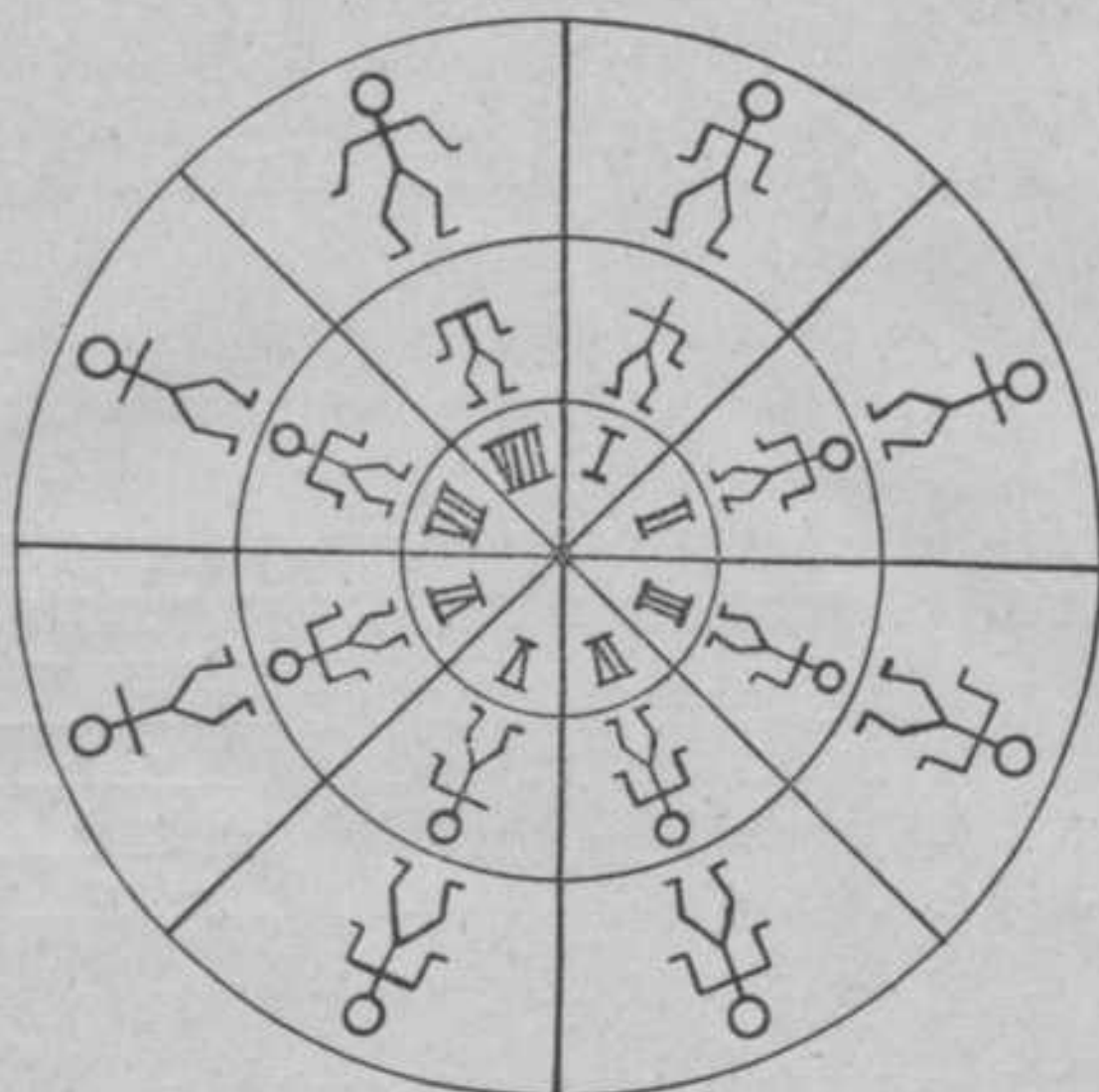
 = Loenggoeh, Danjang pengantenan = bijna zeker

Nemen we nu eens een geval. Bijv. de Ketjoe's willen hun slag slaan op Woensdag, Pon; tusschen 11 en 1 uur. Zal dat lukken?

Woensdag = 7, Pon = 7; tezamen dus 14. Men zoekt in de kolom waarboven 14 staat en tevens in de horizontale kolom waarvan rechts staat 11 — 1 u. In het ontmoetingspunt vinden we . Dit beteekent een gemakkelijke buit. De Ketjoe's zullen dus hoogstwaarschijnlijk wel slagen. De kwetsbare deelen van hun lichaam zijn hals en romp. Deze gedeelten van hun lichaam dienen ze van tevoren goed te verzorgen, b.v. door het aantrekken van een maliënkolder of een ander soort pantser. Hun armen en beenen zullen ze kunnen gebruiken zonder gevaar voor verwonding.

De Radjamoekeh bestaat meestal uit sembodjo-hout of uit een knoest van den djati-, tjendono- of kelorboom. Voor de Ketjoe's tot raadpleging van de Radjamoekeh mogen overgaan dienen ze echter eerst weer te vasten.

Soms gebruikt men een Radjamoekeh van een ander soort:

Deze figuur is veel eenvoudiger en dient alleen om aan te geven, of op een bepaald uur iemand bij een dergelijke onderneming kwetsbaar is of niet. De middelste segmenten van I t/m VIII geven elk een 1/8 tijdsdeel van den nacht aan; de ontbrekende lichaamsdeelen correspondeeren wederom met de reële kwetsbare gedeelten van het menschelijk lichaam, echter met *dit* verschil van de eerste radja-moekah, dat hier de buitenste rij teekeningen het lichaam van de roovers voorstelt, en de binnenste rij teekeningen het lichaam van den beroofde c.q. van de politieambtenaren.

Het is misschien ook daarom dat men spreekt van *roesak djero* (binnen), wanneer de bezitters een ongeluk krijgen en *roesak djawi* (buiten) wanneer de Ketjoe's gewond worden.

Bij de Ketjoe's speelt echter de PENDANJANGAN (danjang = beschermgeest) als de voornaamste bijgeloovige telling de hoofdrol.

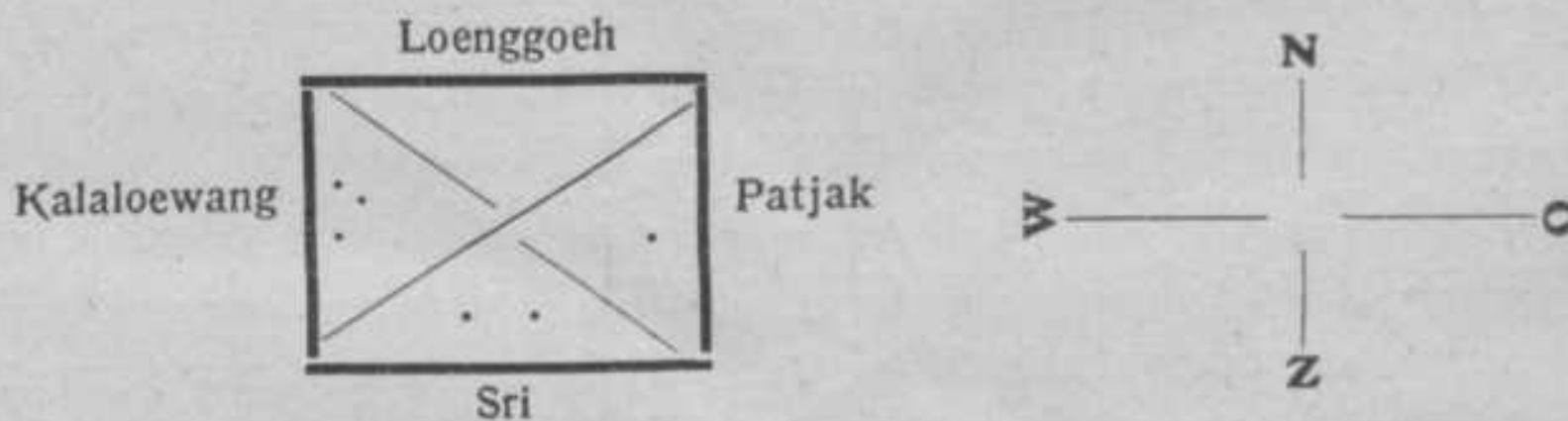
Na het voorafgaande komt het mij beter voor, hier eerst de teekening te geven, zoodat reeds véél duidelijk zal worden. Een nadere verklaring volgt daarna.

Kliwon					Pahing					Wage					
Vr	Zt	Zn	M	D	W	Don									7 - 9
••	••	••	••	••	••	••	••	••	••	••	••	••	••	••	9 - 11
◁	◁	◁	◁	◁	◁	◁	◁	◁	◁	◁	◁	◁	◁	◁	11 - 1
×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	1 - 3
◻	◻	◻	◻	◻	◻	◻	◻	◻	◻	◻	◻	◻	◻	◻	3 - 5
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	richting

Legi					Pon					
Vr	Zt	Zn	M	D	W	Don				7 - 9
••	••	••	••	••	••	••	••	••	••	9 - 11
◁	◁	◁	◁	◁	◁	◁	◁	◁	◁	11 - 1
×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	1 - 3
◻	◻	◻	◻	◻	◻	◻	◻	◻	◻	3 - 5
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	richting

- ◻• = Lara = lijden, ongeluk
 ◻◁ = Gigis = zeker, doch niet te veel
 ◻× = Ajoe kalamomor = bijna zeker
 ◻◻ = Loenggoeh = zeker en veel buit
 ◻• = Pati = dood

De vijf bovenste horizontale kolommen zijn duidelijk. Deze geven de uren aan waarop eene onderneming op een bepaalden dag gunstig of ongunstig zal blijken te zijn. De onderste horizontale kolom wijst de richting aan, in welke men eventueel zal moeten vluchten. Deze laatste kolom is dus wederom een soort Kalamoedeng. Ook de toepassing van de Pendanjangan is zeer gemakkelijk en wel als volgt:

Patjak = hek (dus hindernissen)
 Sri = geluk, gemakkelijk

Kalaloewang = de booze geest zit verscholen op de loer

Loenggoeh = zeker

Wederom een voorbeeld:

De Ketjoe's hebben het voornemen om op Maandag — Pon tus-
schen 9 en 11 's avonds hun slag te slaan. Zal dat lukken?

In de ontmoeting der beide kolommen zien we het teeken staan.

Dit beteekent: dood of m.a.w., de heeren loopen veel kans hun
daad niet te overleven. Voor hen is het beter te wachten tot 3 uur
's nachts immers dan heerscht voor hen het teeken = Ajoe
kalamomor en zijn dus vrij zeker van hun zaak. Moeten ze echter
toch vluchten dan moeten zij gaan naar het Zuiden of naar
't Oosten , hun vlucht zal dan gelukken!

De pendanjangan en de radjamoekeh zijn dus de twee voor-
naamste en meest verbreide tellingen voor de Ketjoe's. Toch vindt
men in enkele streken van Java nog andere tellingen. Deze zijn
echter over 't algemeen zeer plaatselijk.

Zoo vindt men hier en daar de SAHAT TANGGAL. De benaming
duidt reeds aan, dat we hier te doen hebben met een methode om
een gunstige datum van een bepaalde maand uit te rekenen. De
ondervolgende teekening zal dit wederom duidelijker maken.

	+	○	Z	∴	A	<i>dola</i> 1, 10, 11, 20, 21, 30, 31
	A	+	○	Z	∴	2, 9, 12, 19, 22, 29,
	∴	A	+	○	Z	3, 8, 13, 18, 23, 28,
	Z	∴	A	+	○	4, 7, 14, 17, 24, 27,
	○	Z	∴	A	+	5, 6, 15, 16, 25, 26,
<i>uur</i>	7-9	9-11	11-1	1-3	3-5	

De rechtsche kolom geeft de data van de dagen der maand weer. Ze worden van boven naar beneden geteld en daarna weer terug van beneden naar boven, enz.

De onderste horizontale kolom geeft de uren weer, waarin de onderneming al dan niët volbracht dient te worden.

De vijf kolommen voorzien van figuurtjes wijzen weer op geluk of ongeluk:

	= Palang	= hinderpaal
	= Gigis	= zeker, doch niet te veel
	= Radjeg wesi	= onmogelijk
	= Sri	= een gemakkelijke buit
	= Sanja	= leegte

Een voorbeeld. De Ketjoe's willen hun slag slaan, op den 21en van een bepaalde maand tusschen 1 en 3 uur 's nachts.

Zal dat lukken? Na aftelling blijkt dat het cijfer 21 in de 1° kolom staat. In het ontmoetingspunt met de uur-kolom staat het teeken: = sri. De heeren boffen dus en hebben een gemakkelijken buit. Hadden ze hun onderneming beproefd tusschen 11 en 1 uur 's nachts dan was dit onmogelijk geweest, immers dan heerscht het teeken: .

In het onderdistrict Pakis, van het district Tegalredjo, van het regentschap Magelang, heb ik nóg een bijzondere wijze van telling aangetroffen. Deze methode wordt daar echter gebruikt naast de pendanjangan en de radjamoekeh en dient eigenlijk meer om de goede richting te bepalen in welke men de ketjoepartij moet houden. Ik meen hier te kunnen volstaan met de volgende teekening die voor zichzelf spreekt.

Dagen	goede richting	slechte richting	slechtste richting
Vrijdag.....	N.	O. en W.	Z.
Zaterdag.....	W.	Z. en O.	N.
Zondag.....	Z. en O.	N.	W.
Maandag.....	Z.	O. en W.	N.
Dinsdag.....	N.	Z. en W.	W.
Woensdag.....	N. en W.	W.	Z.
Donderdag.....	Z. en W.	W.	N.

„Ik koester het voornemen mijn toovergebed uit te spreken, nl. het toovergebed: Sirep, Bigonondo. Ik bezweer dat geesten, duivels en goede feëen, allen door den dood getroffen mogen worden en dat zij hun voet niet meer zetten in het land der menschen. Ik wil niët, dat zij eensklaps dood op den grond zullen neerzinken, maar dat zij in een slaap zullen vallen die op den dood lijkt, en dat zij in 't geheel niet zullen ontwaken als ik nog niet weg ben”.

Daarna neemt de Ketjoe wat aarde van de begraafplaats, strooit die aarde om zich heen en graaft wat grint in de hoeken van het huis.

Wanneer meerdere personen in vereeniging een diefstal wenschen te plegen is het hun natuurlijk niet onverschillig *mèt wie* zij uit stelen gaan. We zouden kunnen zeggen dat volgens hun bijgeloof de eene dief geen elementen moet bezitten die door elementen van een van zijn compagnons worden teniet gedaan en omgekeerd. Om hier achter te komen gebruiken ze wederom een telling en wel een berekening die eenigszins lijkt op de poedjangga sanga.

Dief A. is bijv. niet zeker of hij wel een combinatie op touw kan zetten met dief B. Hij past dan de hierboven vermelde telling toe, maar op de volgende wijze:

1. Waarde van den geboortedag van B.....
 2. „ v/d vastgestelden dag van stelen.....
- Optellen

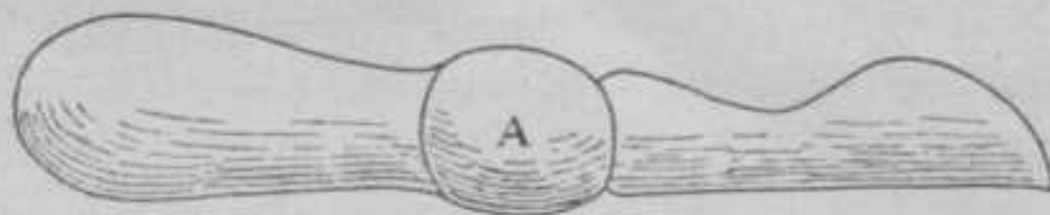
Deze som wordt wederom door 3 gedeeld. De mogelijkheid bestaat dan weer dat de rest 0, 1 of 2 is. Uit deze rest moet dan weer het al- of niet gunstige van de combinatie blijken:

Geeft de berekening 0 tot rest dan is de onderneming zéér twijfelachtig.

„ „ deeling 1 tot rest dan lukt de onderneming.

„ „ „ 2 „ „ dan mislukt de onderneming zeker.

Men kan deze berekening nog iets uitgebreider maar tevens zekerder maken, wanneer men ook de waarde van den geboortedag van A bijvoegt en dan *de gewone* optelling en deeling verder volvoert.

Het gewone wapen van een dief ziet er uit als in nevensgaande teekening aangegeven. Het middengedeelte A is een stukje edelmetaal door een „goeroe” aangebracht. Het brengt veel geluk aan. Een dergelijk wapen wordt als een levend wezen behandeld, ja zelfs als de eigenaar niet meer in 't land der levenden is, wordt ook zijn wapen begraven met dezelfde ceremoniën als een gestorven mensch. Slechts de zgn. „slametan” ontbreekt.

Ten slotte zij nog vermeld dat de maand SOERO door de dieven als heilig wordt beschouwd. Wanneer in die maand een diefstal moet ondernomen worden, dan zal dit volgens hunne opvattingen alleen mogen geschieden op den 1°, 17° of 27° van de maand Soero.

Het bijgeloof om den dader van een diefstal te pakken te krijgen is natuurlijk een noodzakelijke consequentie geweest van het hierboven beschreven bijgeloof van de misdadigers zelf. Ook is men begonnen, en dat vooral in streken waar de criminaliteit een tamelijk hoog cijfer had bereikt, met preventieve maatregelen te nemen tegen mogelijke inbraken. Sommige van die maatregelen hangen nauw samen met het animisme, sommige weer hebben hun ontstaan alleen te danken aan practische overwegingen. Eenige van de meest bekende voorzorgsmaatregelen zijn de hieronder volgende:

1. Om zich te vrijwaren tegen inbraak maakt men vaak gebruik van de zgn. „Kantjing maling”; dit is een stuk touw dat van den ingang van het huis naar het slaapvertrek loopt. Aan het uiteinde van dit koord dus in het slaapvertrek hangen leeg flesschen, blik, enz. Wordt nu de ingang van het huis geforceerd dan wordt dus ook het touw in beweging gebracht waardoor de flesschen enz. een geweldig geraas maken en men den dief dus gemakkelijk kan ontdekken.
2. Tegen ondergravingen worden heel vaak dichte bamboestoelen om het huis heen geplant. De wortels van deze bamboe's gaan vrij diep den grond in, zoodat a priori van graafwerk geen sprake kan zijn.
3. Men graaft in den grond gevlochten bamboestoelen in den vorm van schansen. Ook dit verhindert ondergravingen. In plaats hiervan begraaft men wel flesschen in den grond.

4. Men bewaart zijn bezittingen in een groote kist (*grobogan*), terwijl men zelf op het deksel slaapt.
5. Men maakt gebruik van de *kandang-loho* d.w.z. aan weerszijden v/d huiswand en op ongeveer een afstand van $\frac{1}{2}$ M. plaatst men een heg van fijn bamboevlechtwerk. De open ruimten vult men op met *bamboe-doeri*. De eventueele dieven vinden hier dus geen aangename ontvangst.
6. Men plaatst dakpannen voorzien van Arabische letterteekens in den binnenwand van het huis of op den zolder. De bedoeling van deze geste heb ik niet kunnen achterhalen.

Heeft eenmaal een diefstal plaats gehad, dan is het natuurlijk zaak om „katrangan” in deze „perkara” te krijgen. Veelal heeft zooals hiervoren vermeld „gangsiran” plaats gehad. De bestolene of de „*politie desa*” neemt nu een handvol aarde van de gangsiran d.w.z. van de uitgegraven aarde, maar alleen van een dergelijk gedeelte waar een voetspoor gelegen is. Het zal den dief dus véél waard zijn als hij zoo te werk kan gaan dat hij geen voetsporen achterlaat.

Daarna dient die aarde in een lap gewikkeld te worden onder het reciteeren van de *doa koelhoe balik*. Vaak ook wordt de aarde in een *tjoemploeng* gedaan en daarna in *idjoek* gewikkeld. In beide gevallen begraaft men de aarde *onder* de gangsiran, alles met *doa*. Ook wel wordt een slametan gegeven waarbij de *doa Jasin* 3 of 7 maal wordt gelezen; terwijl onder de gerechten aanwezig moet zijn: *tempe bosok* en *gedang kloetoe salirang*.

Dit alles geschiedt om den zegen af te smeeken op de pogingen om de misdadigers te achterhalen.

Heeft men eindelijk den vermoedelijken dief te pakken dan moet deze wanneer hij zijn onschuld betuigt een eed afleggen op een bepaalde wijze en wel: met *beras koenir*; *soempah saksine boemi* en *langit*, terwijl men tevens een kruis op den grond teekent. Durft de verdachte niet tot die eedsaflegging over te gaan dan kan men er zeker van zijn in hem den persoon van den dief gevonden te hebben.

Heel vaak overigens ziet de eenvoudige desaman in de natuur teekenen van onraad. Wanneer hij een dergelijk teeken ziet zal hij natuurlijk op zijn hoede zijn. In Europa hooren we heel vaak dat de Inlanders wanneer zij op reis zijn en onderweg een slang tegen-

komen, naar huis terug zullen keeren omdat dat een voorteeken van ongeluk zoude zijn.

Bij mijn onderzoek is mij nergens gebleken dat een dergelijk voorteeken op Java bestaat, wat trouwens zeer lastig zoude zijn, want slangen en slangetjes komen te veelvuldig voor.

Voor den Javaan gelden echter wel de ondervolgende teekenen van onraad:

- 1°. BENTJE. Dit is een vogel ongeveer gelijkende op onze kwartel. De bentje is echter het mannelijk exemplaar, terwijl het wijfje dat *gemak* genoemd wordt, tot vechten wordt afgericht. Hoort de desaman onophoudelijk de bentje in de buurt, dan is oppassen de boodschap, omdat er volgens zijn bijgeloof kapers op de kust zijn.
- 2°. OELIK-OELIK. Dit zijn kleine voorwerpen als stukjes hout, e.d. die vaak gebruikt worden om daarmee te peuteren of aan iets te morrelen. „Ja” zegt Kromo „als die dingen er al zijn, dan zullen de dieven ook wel gauw komen”.
- 3°. TOEHOE. Een vogel lijkende op onze koekoek. Het is het mannetje van de *kolik*. Zijn droef geluid voerspelt ook onheilen.
- 4°. BOEROENG TEKEK. Een onheilvoorspellende nachtvogel.
- 5°. BOEROENG TJEKAKAK. De Indische lachvogel. Wanneer deze vogel zijn „liefelijk” geluid aanheft, dan zegt dit voor den Javaan dat die vogel reeds van tevoren plezier heeft over 't ongeluk dat hem overkomen zal. Hij zal dus zooveel mogelijk voorzorgen nemen.
- 6°. DE STAND DER STERREN. De Javaan verdeelt de voor hem zichtbare hemelruimte in twee gelijke deelen, nl. een Oost-helft en West-helft. De hoeveelheid sterren in een bepaalde helft voorkomende vergeleken met de andere helft duidt op de criminaliteit. Houden de twee helften nl. elkaar in evenwicht, d.w.z. zijn er in beide helften ongeveer een gelijk aantal sterren dan zal er dien nacht hoogstwaarschijnlijk niets gebeuren, tenzij er andere teekenen van onraad zijn. Wanneer de Javaan echter het zgn. „bintang pintjang” constateert d.w.z. dat er in de eene helft meer sterren staan dan in de andere dan dient hij weer voorzorgsmaatregelen te nemen. Zijn er aan de Westzijde meer sterren dan aan de Oostzijde dan duidt dit op kleine

diefstalletjes, maar wanneer daarentegen de Oostzijde méér sterren vertoont dan de Westzijde dan duidt dit op ernstige gevallen.

Wanneer nu een van de hierboven vermelde ongunstige voortekenen zich voordoet, wordt veelal de hulp ingeroepen van hogere machten, waartoe het reciteeren van de Kidoeng = lied: „Lagoe dandang Goelo” volgens Javaansche opvatting van veel nut kan zijn. Dit lied volgt ter illustratie hieronder:

1. Ana kidoeng roemekso ing wengi,
Tegoeh ajoe loepoeto ing loro.
Loepoeto bilahi kabeh.
Djin setan datan poeroen
Peneloehan tan ono wani, Miwah panggawe olo.
Goenane wong loepoet,
Geniho temahan tirta
Maling adoh tan wani merek ing mami.
Kemat doedoek pan sirno.
2. Loro-loro apan sami bali,
Sakehing omo pan sami miroedo.
Welas asah pandoeloene.
Sakehing brodjo loepoet,
Kadi kapoen tibaning wesi,
Sakehing wiso towo
Satogalak toetoet.
Kajoe aeng lemah sangar,
Ronging pandak, goewo ingrong lemah miring,
Dadi panggoepakipoen warak.
3. Pagoepakaning warak sekalir,
Pan winotjo ing sagoro asat
Temahan rahajoe kabeh.
Dadio sariro ajoe,
Ingideran pro widodari,
Rinekso moloekat,
Sakatahing roesoel,
Pan dadio sariro toenggal

Ati ADAM oetekkoe Bagendo ESIS,
Pengoetjapkoe Hjang MOESO.

4. Napas ingsoen PATIMAH linoewih,
Nabi JAKOEP pamirso ingwang,
JOESOEP ing roepakoe kije,
Nabi DAWOED swarakoe,
Hjang SOELEIMAN kasektenkoe,
IBRAHIM romo ing wang
Idris ing njawakoe
Bagendo NGALI otot ingwang.
Getih dagingkoe Bagendo OEMAR singgih,
Baloeng Bagendo NGOESMAN.
5. Soengsoem ingsoen PATIMAH linoewih,
Kang pinongko rahajoening badan,
AJOEB pinongko oesoese,
Nabi JOENOS ing netro mami,
Hjang HAROEN koelit ingwang,
Pengoewasakoe rasoel,
Pinajoengan SITI Howo,
Sampoen pepak sakatahing poro wali,
Dadio seliro toenggal.

De zeer vrije vertaling van het eerste en van het laatste couplet luidt ongeveer als volgt:

1. Er is een lied dat in den nacht beveiligt
Dat ons moge vrijwaren van ziekten en onheilen
Duivels en Setans durven ons niet aan.
Slechte daden uitgaande van slechte
mensen zullen geen kracht (gevolg) hebben
Vuur zal veranderd worden in water
Dieven zijn ver en durven ons niet naderen
Alle plagen (huidziekten) zijn verdwenen.
5. Mijn merg is de hooggeëerde godin PATIMAH
Welke het heil van het lichaam beschermt
Profeet AJOEB beschermt de darmen
Profeet JOENOS de oogen
God HAROEN beschermt mijn huid

De Gezant is mijn macht
Ik word (door een pajoeng) beschermd door Eva
Alle wali's zijn reeds compleet
Vereenigd tot één lichaam.

HET BIJGELOOF BIJ HET ONDERZOEK NADAT DE DIEFSTAL GEPLEEGD IS.

Wanneer Kromo bestolen is, jammert hij niet eerst eenige dagen vóór hij handelend optreedt. Neen, meestal neemt hij het geval tamelijk laconiek op en zegt: „ja, 't is eenmaal gebeurd, maar ik zal probeeren om nog wat te redden”. In zooverre verschilt hij wel wat van den meer verlichten Europeaan! Natuurlijk halen *wij* onze schouders op voor de manier waarop hij nog wat van het zijne poogt terug te krijgen. En toch is deze manier niet zoo heel dom uitgevonden, want in 't algemeen wordt een methode gevolgd waarbij wordt „teruggerekend” d.w.z. men neemt aan dat de dieven één of andere telling gebruikt hebben en poogt nu door te tellen van 't eind naar 't begin een oplossing te verkrijgen.

Natuurlijk is Kromo zèlf niet zoo onderlegd dat hij al die berekeningen op zijn duimpje kent. Maar gelukkig voor hem bestaat in zijn maatschappij nog het ambt van „doekoen”. De „doekoen” der Javanen kunnen we feitelijk het beste vergelijken met den medecijnman der Roodhuiden zooals we die in onzen jongenstijd in de boeken van Aimard en Karl May vaak aantreffen.

De doekoen heeft verstand van alles, van ziekten en ongeluk, hij is zeer bedreven in 't voorspellen en heeft in een bepaalde streek soms véél meer macht dan de desahoofden, ja zelfs soms meer dan een Assistent-Wedono. Men begrijpt dus dat zoo'n doekoen ook vrij gevaarlijk kan zijn, terwijl het ambt van doekoen zéér lucratief is omdat nu eenmaal een Javaan bijna nooit iets voor niets doet.

Kromo loopt dus zoo spoedig mogelijk na den misdaad waarvan hij het slachtoffer is, naar zijn raadsman den doekoen. Hij dient echter al dadelijk iets als „voorschot” voor den doekoen mede te nemen. Dit „iets” bestaat meestal uit 5 ellen wit goed en „soeang sogo” (15 duit = $\pm 12\frac{1}{2}$ cent). Vaak moet Kromo nog een slametan ten huize van den doekoen geven, maar meestal kan hij dat afkopen door middel van geld.

Nu kan de doekoen beginnen met hulp te verleen. Van veel belang bij zijn berekeningen is weer de hiervoren reeds meermalen aangehaalde SAHAT NABI. Zooals men weet bewaken de vijf profeten om beurten de verschillende gedeelten van den dag.

Die daggedeelten zijn:

1° SOEBOEH	van 4½ u. v.m. tot 7 u. v.m.
2° PANGLONG	van 7 u. v.m. „ 10 u. v.m.
3° LINGSIR WETAN	van 10 u. v.m. „ 11 u. v.m.
4° BEDOEG	om 12 u. 's middags (eigenlijk v. 11 u. v.m. — 1 u. n.m.).
5° LOEHOER	van 1 u. n.m. tot 4 u. n.m.
6° MAGRIB	„ 4 u. n.m. tot zonsondergang.
7° ISA	„ zonsondergang tot 12 u. 's nachts
8° BEDOEG DAWA	12 u. 's nachts.
9° SIREP	van 12 u. 's nachts tot 4½ u. v.m.

De vijf profeten zijn:

1. Nabi ACHMAD
2. DJABRAIL
3. IBRAHIM
4. JOESOEP
5. NGIDJRAIL

Waar dus ieder profeet op zijn beurt een der negen daggedeelten bewaakt hoeft men maar af te tellen om te weten te komen welke profeet op een bepaald gedeelte van den dag de waker is. Zoo bewaakt Nabi ACHMAD b.v. soeboeh en magrib, IBRAHIM panglong en isa, NGIDJRAIL: loehoer.

Echter voordat de doekoen overgaat tot toepassing der sahat Nabi, raadpleegt hij de NEPTOE. De Neptoe is een berekening die eenigszins gelijkt op de hiervoren behandelde Poedjangga Sanga. Ook hier worden verschillende waarden toegekend aan de gewone weekdays en aan de pasardagen, echter wijken deze getallen af van die van de poedjangga sanga.

Bij de Neptoe is de toekenning der verschillende waarden als volgt:

Vrijdag	= 3
Zaterdag	= 4
Zondag	= 5

Kliwon	= 2
Legi	= 3
Pahing	= 4

Maandag = 6

Dinsdag = 7

Woensdag = 1

Donderdag = 2

Pon = 5

Wagé = 1

Vervolgens eischt de Neptoe dat men weer de waarden van den dag en van den pasardag gaat optellen nl. van den dag dat men een bezoek brengt bij den doekoen aldus:

De waarde van den dag (Dinsdag) = 7

„ „ „ pasardag (Pahing) = 4

Tezamen 11

Nu raadpleegt de doekoen de SAHAT NABI. Hiervoor gebruikt hij een vierkant plankje dat in 5 vakken verdeeld is. Die vakken zijn ter vergemakkelijking gekleurd, terwijl elke Nabi een vak inneemt. Aldus:

Nabi Achmad	Djabrail	Ibrahim	Joesoep	Ngidjrail
(soeboeh magrib)	(panglong isa)	(lingsir wetan bedoeg dawa)	(bedoeg sirep)	loehoer
wit 1	groen 2	rood 3	geel 4	zwart 5

In bovenstaand geval was de som der waarden van gewone weekdag en pasardag: 11. Men begint nu te tellen op 1 en gaat zoo door tot men tot 11 gekomen is. Men telt telkens van 1 t/m 5 en daarna wederom opnieuw. In dit geval eindigt dus de telling op 1, d.i. bij Nabi ACHMAD de heerscher over soeboeh en magrib.

Als er nu geholpen kan worden dan is de eenig aangewezen profeet daarvoor natuurlijk Nabi ACHMAD en moeten we dus pogingen ondernemen op een tijdstip dat hij helpen *kan* d.w.z. tijdens soeboeh of magrib. Echter de eene profeet is veel machtiger dan de andere terwijl enkele profeten slechts in staat zijn ons negatief te helpen, volgens 't bijgeloof.

Hieronder laat ik dus de verschillende invloeden der profeten volgen.

1. Nabi ACHMAD.

Gunstig. Wat men zoekt of verricht, valt steeds goed uit. Alle goede berichten zijn waar, slechte onwaar.

De diefstal moet gepleegd zijn met behulp van een der huisgenooten; het gestolene bevindt zich nog in huis van den bestolene. Hulp vragen of een begin maken met eenige werkzaamheid, zal tot resultaten leiden.

2. Nabi DJABRAIL.

Alle verrichtingen zullen een twijfelachtig resultaat hebben. De dief is een ruwe klant. Het gestolene is achter het huis verborgen, naast een beekje of rivier of onder een boom bezuiden het huis. Vee-diefstal wordt per se ontdekt, de voortvluchtigen worden achterhaald.

3. Nabi IBRAHIM.

Zeer gunstig voor slechte daden. Goede tijdingen zijn valsch, slechte zijn waar. De diefstal zal nooit aan het licht kunnen worden gebracht. De dief is een man met nette manieren van middelmatige grootte, heeft een eenigszins geelroode huid en een harde krassende stem; hij is een verstokte booswicht een beroepsdief.

4. Nabi JOESOEP.

Gunstig tijdstip: alle verrichtingen worden met goeden uitslag bekroond. Alle goede berichten zijn waar, slechte valsch. De dief heeft een vrouw tot medeplichtige; of wel de diefstal is door een vrouw gepleegd. De dievegge of heelster heeft een slanke figuur, een mooi gelaat en nette manieren, is m.a.w. een lieve verschijning. Wanneer men met allen ernst naar katrangan zoekt zal men die wel vinden.

5. Nabi NGIDJRAIL.

Zeer slecht tijdstip. Geen katrangan te vinden betreffende slechte daden, dus ook niet betreffende diefstallen. De dief heeft een ploertige tronie en is zeer gevaarlijk; groot van gestalte, zwarte

huidskleur, afstootend gelaat, harde onaangename stem en ruwe manieren; men vindt een mannelijk persoon, wanneer de som van dag en passardag oneven is; een vrouw indien zij even is.

Uit het voorgaande blijkt dat, hoewel vaak gesproken wordt over den „kinderlijken” Javaan, speciaal wat betreft zijn „bijgeloovige” uitingen, de oorzaken van verschillende handelingen en opvattingen van zelfs den eenvoudigsten desaman, meestal dieper moeten worden gezocht dan men zoo oppervlakkig zou denken. Dat het animisme, hetwelk, hoewel meerdere sterke invloeden daarop hebben ingewerkt en hoewel het zich noodzakelijkerwijze heeft moeten aanpassen aan de gewijzigde omstandigheden, bewezen heeft zulk een enorm sterke levenskracht te bezitten, daarbij een groote rol speelt, behoeft na de hiervoren gegeven beschouwingen naar het mij wil voorkomen geen nader betoog.

De kennis van het animisme is naar mijn meening dan ook van groot nut. Zoo blijkt bv. reeds uit het hierboven behandelde onderdeel ervan dat de politiemann die op de hoogte is der verschillende „bijgeloovige” gebruiken door middel van een eenvoudig rekensommetje vaak zeer gemakkelijk de dader van een — al dan niet gecompliceerde — diefstal op het spoor kan komen.

Wanneer de bovenstaande regelen vermogen iets tot die kennis bij te dragen acht ik mijn doel bereikt.

